

Sygn. akt I C 465/18 upr

WYROK ZAOCZNY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2018r.

Sąd Rejonowy w Łomży I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR Marta Małgorzata Sulkowska

Protokolant: Agnieszka Siedlecka

po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 2018 r. w Łomży na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. z/s w B.

przeciwko P. Ś.

o zapłatę kwoty 7.279,08 zł

powództwo oddała.

Sygn. akt I C 465/18 upr

UZASADNIENIE

Powód (...) S.A. z siedzibą w B. wniósł o zasądzenie od P. Ś. kwoty 7.279,08 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 3 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty. Powód wskazywał, iż pozwany zobowiązał się poprzez podpisanie weksla z dnia 23 maja 2017 r. do zapłaty w dniu 2 stycznia 2018 r. kwoty wskazanej w wekslu w wysokości 7.479,08 zł. Powód wezwał pozwanego do wykupu weksla w dniu 3 grudnia 2017 r., jednak pozwany dokonał jedynie wpłaty 200 zł. Zdaniem strony powodowej pozwany podpisując własnoręcznie kalendarz spłat rat znał doskonale wysokość zobowiązania i termin spłaty. Powód przed wniesieniem powództwa próbował polubownie załatwić spór - bezskutecznie.

Pozwany nie stawiał się na wyznaczone posiedzenia sądowe oraz nie zajął stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

Jak należy wnosić z treści wypowiedzenia umowy pożyczki z dnia 3 grudnia 2017 r. (k. 7), powód (...) S.A. udzielił pozwanemu P. Ś. pożyczki pieniężnej na podstawie umowy z dnia 23 maja 2017 r. Pozwany zobowiązany był do ratalnej spłaty kwoty udzielonej pożyczki.

W treści powyższego pisma przewidującego 30-dniowy termin wypowiedzenia wskazano, że wypełniono weksel in blanco na podstawie postanowień umowy na kwotę 7.479,08 zł. Powód wskazał, że w skład powyższej sumy pieniężnej wchodzi kwota niespłaconej pożyczki w wysokości 7.466 zł oraz umowne odsetki dzienne wysokości 13,08 zł.

Weksel „nie na zlecenie” został podpisany przez pozwanego w dniu 23 maja 2018 r. Powód wypełnił go wskazując datę wykupu na 2 stycznia 2018 r. (k. 6).

Jak należy wnosić z treści dokumentu wypowiedzenia umowy pożyczki weksel został wypełniony na podstawie deklaracji wekslowej- dokumentu tego jednak strona powodowa mimo żądania Sądu nie przedstawiła. Podobnie nie złożono umowy pożyczki mimo wezwania.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Pozwany nie zajął żadnego stanowiska w sprawie, nie zgłosił pisemnych wyjaśnień oraz nie stawił się na wyznaczone posiedzenie sądowe. Z uwagi na powyższe zapadł wyrok zaoczny (art. 339 § 1 kpc).

Wydając wyrok zaoczny Sąd przyjmuje za prawdziwe twierdzenia powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych z pozwie lub pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą. Sąd ma jednak możliwość odstąpienia od powyższej reguły w sytuacji, gdy budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia przepisów prawa zgodnie z dyspozycją art. 339 § 2 kpc.

Sąd powziął wątpliwości w tej sprawie, albowiem z innych spraw wytoczonych przez tego samego powoda powziął wiadomość, że koszty pożyczek udzielanych przez powodową spółkę są niewspółmiernie wysokie w stosunku do wypłacanych pożyczkobiorcom sum, z reguły konsument ma po krótkim czasie obowiązywania umowy zwrócić co najmniej trzykrotność uzyskanej kwoty. W innych sprawach Sąd stwierdził zawyżanie opłat, bardzo wysokie koszty ubezpieczenia umowy.

Wydaje się, że przedstawiony Sądowi weksel miał stanowić zabezpieczenie umowy pożyczki, do której zastosowanie winny mieć przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1528). Warto wskazać w tym miejscu uregulowanie art. 41 tejże ustawy. Ustęp 1 tego przepisu stanowi, że weksel lub czek konsumenta wręczony kredytodawcy w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki powinien zawierać klauzulę „nie na zlecenie” lub inną równoznaczną. Z kolei ustęp 2 przewiduje, że w razie przyjęcia przez kredytodawcę weksla lub czeku niezawierającego klauzuli „nie na zlecenie” i przeniesienia takiego weksla lub czeku na inną osobę, kredytodawca jest zobowiązany do naprawienia poniesionej przez konsumenta szkody przez zapłatę weksla lub czeku.

Z kolei zgodnie z art. 10 Prawa wekslowego jeżeli weksel niezupełny w chwili wystawienia uzupełniony został niezgodnie z zawartym porozumieniem, nie można wobec posiadacza zasłaniać się zarzutem, że nie zastosowano się do tego porozumienia, chyba że posiadacz nabył weksel w złej wierze albo przy nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Jak słusznie zauważyła r.pr. Agnieszka Lisak w artykule "Prawo wekslowe: ile zostało weksla w wekslu" (publikacja 27.09.2015, aktualizacja: 27.09.2015, 12:00, <http://www.rp.pl/Rzecz-o-prawie/309279968-Prawo-wekslowe-ile-zostaloweksla-w-wekslu.html#ap-1>): "Ostatnia część zdania nie pozostawia wątpliwości, że przepis dotyczy tylko osób, które „nabyły weksel". Tym samym nie dotyczy wierzyciela, któremu weksel wręczono. Tylko w stosunku do niego podnosić można w sądzie wszelkie zarzuty, np. braku zobowiązania, jego wygaśnięcia, wadliwego spełnienia świadczenia wzajemnego, zawyżenia kwoty żądania itp. Tak też przyjmują sądy (patrz choćby: OSN II CSK 657/13, V CSK 71/08, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach, I ACa 1083/13, wyrok Sądu Apelacyjnego z Łodzi, I ACa 394/13, a także tego samego sądu Ca 1192/12). Słowem, **zobowiązanie z weksla stanie się abstrakcyjne dopiero wtedy, gdy zostanie on puszczony w obieg** i nabędzie go osoba trzecia działająca w dobrej wierze. Wobec niej nie będzie można faktycznie podnosić przed sądem zarzutów dotyczących stosunku prawnego będącego podstawą wystawienia weksla."

Reasumując z uwagi na treść art. 41 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim i art. 10 ustawy Prawo wekslowe weksel zabezpieczający kredyt konsumencki, jak w tej sprawie, **nigdy nie będzie źródłem zobowiązania abstrakcyjnego (nie może być indosowany)**, a zatem powód winien wskazać dowody na istnienie i wysokość zobowiązania wekslowego zgodnie z ogólnymi regułami dowodzenia określonymi w art. 6 kc.

Porozumienie wekslowe jest umową (dwustronną czynnością prawną) zawartą między wystawcą weksla a remitentem, której towarzyszy wręczenie weksla in blanco. Na jej podstawie dochodzi do powstania zobowiązania z weksla in blanco. Skutkiem zawarcia porozumienia i wydania weksla in blanco jest stworzenie po stronie wierzyciela uprawnienia do wypełnienia weksla zgodnie z warunkami określonymi w porozumieniu, po stronie wystawcy zaś

powstaje obowiązek zapłaty sumy wekslowej na podstawie uzupełnionego dokumentu weksla. Treścią porozumienia jest upoważnienie o charakterze nieodwołalnym, do uzupełnienia przez wierzyciela weksla o brakujące elementy, zgodnie z poczynionymi w porozumieniu ustaleniami, bez względu na formę w jakiej to porozumienie zostało zawarte. Porozumienie zazwyczaj obejmuje, poza upoważnieniem, także sposób i przesłanki uzupełnienia oraz treść brakujących elementów. Jeżeli jednak dłużnik wekslowy wydał weksel in blanco bez żadnych wskazówek co do jego wypełnienia, domniemywa się, że zaufał uczciwości wierzyciela i bez zastrzeżeń zgadza się na wypełnienie weksla przez tego ostatniego (wyrok SN z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 531/97, Pr. Gosp. 1999, nr 2, s. 11). Powszechny w orzecznictwie, a także piśmiennictwie, jest pogląd, iż porozumienie podlega regułom interpretacyjnym oświadczeń woli zgodnie z art. 65 Kodeksu cywilnego. Warto nadmienić, iż w zakresie elementów nieobjętych porozumieniem, uzupełniając weksel in blanco jego posiadacz dokonuje tego na zasadzie swobodnego uznania. Jednakże przyznanie mu swobody w tym zakresie nie oznacza całkowitej dowolności. Ograniczenia w tej kwestii są formułowane przez przepisy prawa wekslowego, zasady współżycia społecznego oraz dobre obyczaje (art. 56 KC). Z treści art. 10 ustawy – Prawo wekslowe nie wynika jak należy traktować porozumienie, ani też w jakiej formie powinno ono zostać zawarte. Uznać należy zatem, iż ustawodawca stanął na stanowisku, iż może ono przybrać dowolną formę – zarówno pisemną, jak i ustną. Ważne jest, aby był to wyraźny przejaw woli, zrozumiały w sposób dostateczny oraz niebudzący wątpliwości co do skutków prawnych jakie ma wywołać. Formą porozumienia wekslowego jaką możemy najczęściej spotkać jest deklaracja wekslowa. Weksel powinien być przy tym uzupełniony zgodnie z porozumieniem wekslowym/deklaracją wekslową. Wypełnienie weksla niezgodnie z porozumieniem powoduje przy tym różne skutki prawne, sprowadzające się nawet do nieważności zobowiązania wekslowego.

Pod pojęciem wypełnienia weksla z naruszeniem porozumienia rozumieć należy uprawniające dłużnika do podniesienia zarzutów zachowanie remitenta, który wypełnił weksel in blanco niezgodnie z porozumieniem, sprzeciwiając się tym samym oświadczonej w sposób wyraźny woli dłużnika. Innymi słowy jest to każdy stan faktyczny, w którym uzupełnienie dokumentu weksla in blanco narusza umowę towarzyszącą jego wydaniu. Obejmuje to zatem następujące sytuacje: 1) gdy brak jest podstaw do uzupełnienia weksla, tzn. weksel został uzupełniony mimo tego, iż nie ziszczył się warunek lub jeszcze nie nadszedł termin od którego strony uzależniły dokonanie tej czynności, 2) gdy weksel został uzupełniony po wygaśnięciu wierzytelności dla zabezpieczenia której był wystawiony, 3) gdy osoba nieuprawniona uzupełniła weksel, 4) gdy weksel został uzupełniony w sposób odmienny, niż to zostało uzgodnione w porozumieniu.

Powyższe sytuacje rodzą różne skutki prawne. Brak podstaw do uzupełnienia weksla powoduje, iż zobowiązanie wekslowe w ogóle nie powstaje, z uwagi na fakt, iż nie ziszczył się jeszcze warunek, czy też nie nadszedł jeszcze termin, który – zgodnie z wolą stron – rodził uprawnienie do wypełnienia weksla. Wygaśnięcie wierzytelności zabezpieczonej powoduje, iż odpada podstawa wystawienia weksla. Pamiętać należy, iż zobowiązanie wekslowe ma charakter akcesoryjny w stosunku do wierzytelności nim zabezpieczonej, a zatem z chwilą wygaśnięcia wierzytelności zabezpieczonej wierzyciel traci uprawnienie do uzupełnienia weksla in blanco. W przypadku, gdy weksel zostanie wypełniony przez osobę do tego nieuprawnioną, zobowiązanie wekslowe nie powstaje. Sytuacją najbardziej skomplikowaną jest stan faktyczny, w którym co prawda istniały podstawy do uzupełnienia weksla oraz dokonała tego osoba uprawniona, jednakże zrobiła to w sposób niezgodny z porozumieniem. Orzecznictwo prezentuje tutaj, co do skutków prawnych, dwa odmienne poglądy. Zgodnie ze stanowiskiem bardziej rygorystycznym, w sytuacji wypełnienia weksla in blanco przez jego posiadacza w sposób niezgodny z porozumieniem – na niekorzyść dłużnika – takie zobowiązanie wekslowe w ogóle nie powstaje. Drugi, mniej rygorystyczny pogląd, stanowi, iż w wyniku uzupełnienia weksla in blanco niezgodnie z upoważnieniem zawartym w porozumieniu, dłużnik wekslowy odpowiada za zobowiązanie jedynie w granicach określonych w porozumieniu. Za tym stanowiskiem przemawia cel, dla jakiego weksel in blanco został wystawiony. Spełniać ma on wszakże funkcję zabezpieczającą, a zatem należy utrzymać zobowiązanie wekslowe w granicach zawartego wcześniej porozumienia, gdyż odmienne założenie ograniczyłoby znaczenie praktyczne tego instrumentu.

W oparciu o powyższe Sąd, uznał, iż zobowiązanie wekslowe powstaje dopiero po uzupełnieniu weksla in blanco zgodnie z porozumieniem wekslowym. Nie należy zapominać, że zgodnie z dominującym w orzecznictwie i doktrynie

poglądem weksel in blanco nie jest jeszcze wekslem, albowiem może być wypełniony niezgodnie z umową (orzeczenie SN z dnia 17 stycznia 1933 r., sygn. III 1 Rw. 2582/32). Zobowiązanie wynikające z weksla in blanco jest zobowiązaniem warunkowym, które wywoła skutek prawny z mocą wsteczną, gdy weksel zostanie wypełniony zgodnie z przepisami prawa. Weksel in blanco powinien być wypełniony zgodnie z porozumieniem zawartym między osobą podpisaną na wekslu a pierwszym jego nabywcą. Wypełnienie jest zgodne z porozumieniem, jeśli dokona go osoba uprawniona i jeżeli treść weksla odpowiada umowie zawartej między podpisanym na wekslu z osobą, której weksel wręczono. Upoważnienie do wypełnienia weksla może zostać udzielone w sposób wyraźny lub dorozumiany – tak np. SN w wyroku z 1.12.2010 r., w którym stwierdza, że porozumienie wekslowe może być osiągnięte również w sposób dorozumiany, „zaś jego wykładnia odbywa się na ogólnych zasadach art. 65 KC. Dla przyjęcia ważności zobowiązania wekslowego z weksla in blanco trzeba przyjąć obowiązek istnienia ważnego porozumienia wekslowego. Musi ono istnieć zawsze, choćby w formie dorozumianej. Sądzić należy, że formą takiego porozumienia jest także sytuacja, gdy dłużnik wydaje podpisany przez siebie weksel bez żadnych wskazówek co do jego wypełnienia, ufając w pełni uczciwości wierzyciela i bez zastrzeżeń zgadzając się na każdą treść weksla. Wówczas nie będzie on mógł kwestionować, że wypełniono weksel wbrew porozumieniu.

Sąd w tym względzie podziela zapatrywania Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z 16 czerwca 2010 r. w sprawie o sygn. I CSK 481/09. Zdaniem Sądu porozumienie wekslowe, w którym najistotniejszy element zobowiązania, jakim jest suma wekslowa pozostawiony jest zupełnej swobodzie lub dowolności wierzyciela należałoby traktować jako naruszające art. 353¹ kc ze skutkiem z art. 58 § 2 kc (tak też SN w wyroku z 24.11.2010 r. II CSK 296/10). Porozumienie wekslowe jest umową pomiędzy podpisującym a odbiorcą w przedmiocie wydania weksla niezupełnego, zawierająca zobowiązanie podpisującego i uprawnienie odbiorcy nie tylko do wypełnienia weksla, ale jednocześnie do sposobu wypełnienia weksla. Zobowiązanie to i odpowiadająca mu wierzytelność powstają więc dopiero po uzupełnieniu weksla in blanco, zgodnie z zawartym porozumieniem (uchwała SN z 29 czerwca 1995 r. III CZP 66/95). To porozumienie, będące umową, musi mieć chociażby minimalną treść, a więc musi obejmować nie tylko upoważnienie do wypełnienia weksla, ale i wskazanie co do sposobu jego wypełnienia. Nie można akceptować sytuacji, w której jeden z najistotniejszych elementów zobowiązania, jakim jest suma wekslowa, w żaden sposób nie zostałaby określona, czyli pozostawiona byłaby zupełnej swobodzie czy też dowolności wierzyciela. Takie porozumienie należałoby traktować jako naruszające art. 353¹ kc, które skutkuje nieważnością porozumienia (art. 58 § 1 kc). To zaś oznaczałoby brak porozumienia – w konsekwencji nie powstałoby zobowiązanie wekslowe o treści wyrażonej w wekslu (por. wyrok SN z 16 września 2004 r. IV CK 712/03).

Dowodem zawarcia porozumienia wekslowego jest zazwyczaj tzw. deklaracja wekslowa. Deklaracja nie jest warunkiem ważności weksla in blanco. „Ważność zobowiązania wekslowego nie jest uzależniona od istnienia deklaracji wekslowej” Deklaracji wekslowej nie należy utożsamiać z porozumieniem wekslowym, jest ona dokumentem stwierdzającym zawarcie takiego porozumienia i nie musi w całości oddawać jego treści. Deklaracja może mieć formę umowy, ale w praktyce wekslowej ma zwykle charakter jednostronny, a często poza dłużnikiem wekslowym podpisują ją i inni dłużnicy wekslowi, np. awaliści. „Osoba przyjmująca weksel może, ale nie musi podpisać deklaracji wekslowej. Jej oświadczenie o zawarciu tej umowy następuje z chwilą przyjęcia deklaracji wekslowej”. Sporządzenie deklaracji wekslowej i dołączenie jej do weksla in blanco znakomicie ułatwia sytuację dowodową w przypadku zarzutu nieprawidłowego wypełnienia weksla, ale także ułatwia realizację uprawnień z weksla. Z istoty weksla in blanco wynika zaś, że weksel taki musi być wypełniony zgodnie z porozumieniem wekslowym. Porozumienie wekslowe zawiera upoważnienie do wypełnienia weksla. „Do oceny zakresu uprawnień wierzyciela wekslowego z oddanego mu blankietu wekslowego w całości niewypełnionego nie jest miarodajna okoliczność, jak sobie wystawca weksla swe zobowiązanie przedstawia, lecz wola stron, wyrażona przy oddawaniu weksla, co do jego wypełnienia” (orzeczenie SN z 27.12.1928 r., Rw 2463/28).

W przedmiotowej sprawie powód nie przedstawił ani deklaracji wekslowej ani umowy pożyczki. W związku z powyższym, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności sprawy, Sąd potraktował niewykonanie zobowiązania powoda jako niewykazanie i nieudowodnienie faktu prawidłowego wystawienia i wypełnienia weksla, zgodnie z art. 233 § 2 kpc. Wykazanie prawidłowości wystawienia weksla, w szczególności

w oparciu o deklarację wekslową było obowiązkiem powoda, wywodzącego z tego faktu określone skutki prawne, zgodnie z art. 6 kc w zw. z art. 232 kpc. Sąd nie mógł ocenić czy weksel został wypełniony zgodnie z postanowienia umowy, zaakceptowanymi przez pozwanego, a biorąc pod uwagę znany Sądowi z urzędu fakt dochodzenia przez powoda należności przekraczających wartość zobowiązania głównego dłużników (art. 228 § 2 kpc) w innych procesach sądowych, uznał iż weksel został wypełniony nieprawidłowo.

Wydaje się, że brak zakazu stosowania weksli in blanco na zabezpieczenie roszczeń pożyczkodawcy w ustawie o kredycie konsumenckim to najwyraźniej niedopatrzenie ustawodawcy. Umożliwienie bowiem pożyczkodawcom wystawiania weksli będących źródłem zobowiązań abstrakcyjnych niweczy zasadniczo sens istnienia wszelkich przepisów przewidujących ochronę konsumenta, takich jak przepisy o odsetkach maksymalnych (359 § 2¹ kpc), o klauzulach abuzywnych (385¹ § 1 kc i nast.), karze umownej (483 § 1 kc) czy pozaodsetkowych kosztach kredytu (art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim). Treść art. 41 ust. 2 ustawy o kredycie konsumenckim nie zapewnia wystarczającej ochrony konsumentom, którzy w swej większości nie są osobami biegłymi w prawie, a zatem mieliby znaczne trudności w uzyskaniu przewidzianego w tym przepisie odszkodowania.

W sytuacji konfliktu między znaczeniem weksla jako źródła abstrakcyjnego zobowiązania a przepisami polskimi i unijnymi dotyczącymi praw konsumentów, oczywistym jest, że pierwszeństwo mają prawa konsumentów. W sytuacji kiedy Sąd nie zna treści umowy między pożyczkodawcą a pożyczkobiorcą - konsumentem, a posiada uzasadnione wątpliwości co do zgodności z prawem łączącej ich umowy lub jej znacznej części, uwzględnienie powództwa nie jest możliwe. Warto tu wskazać m.in. na dyrektywę 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG – 3 2008 L 0048, Dz. U. UE L 133, 22/05/2008 gdzie w pkt 18 wskazano, że "Konsumentom powinno zapewnić się ochronę przed nieuczciwymi lub wprowadzającymi w błąd praktykami, w szczególności w odniesieniu do ujawnianych przez kredytodawcę informacji, zgodnie z dyrektywą 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącą nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym (Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych) (1)(...). Natomiast w pkt 27 wskazano, że "Państwa członkowskie powinny podjąć właściwe działania, biorąc pod uwagę specyficzne cechy swojego rynku kredytów, w celu promowania odpowiedzialnych praktyk na wszystkich etapach kredytowych stosunków umownych. Środki te mogą obejmować na przykład udzielanie informacji i edukowanie konsumentów, w tym ostrzeganie o ryzyku, jakie wiąże się z zaległościami w spłacie lub nadmiernym poziomem zadłużenia. Na rozwijającym się rynku kredytów ważne jest w szczególności, by kredytodawcy nie angażowali się w nieodpowiedzialne udzielanie pożyczek lub udzielanie kredytów bez uprzedniej oceny zdolności kredytowej, a państwa członkowskie powinny sprawować odpowiedni nadzór w celu uniknięcia takich zachowań oraz powinny ustalić niezbędne środki w celu karania kredytodawców w razie wystąpienia takich sytuacji." (...)

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w wyroku oddalając powództwo jako nieudowodnione.